

A FI CU PICIOARELE PE PĂMÎNT

- GEORGE CONSTANTIN ÎN SPECTACOLUL SĂU -

nseamnă: a fi suveran flegmatic și la nevole patetic, deci comutabil, convenabil, de lume, vigilent cu propriul confort (fizic și psihic); înclinat firesc spre a te simți bine în propria piele; a avea un talent incomensurabil pentru teatru; a fi întru totul de acord cu spiritualul care postula că dacă nu poți avea ce-ți place e preferabil să-ți placă ce ai; a te numi George Constantin. Chiar dacă nu ești cu picioarele pe pământ, tot nu-ți poți propune să-l "reprezinți" pe George Constantin într-un portret. Un portret nu-l reprezintă decât pe autorul său, și asta parțial, oricât de perspicace s-ar vrea portretistul. Subiectul portretului poate fi doar sugerat, în cel mai bun caz evocat. Dacă portretistul are oarecare inspirație, "prinde" din subiectul său o parte de adevăr, mai la îndemână sau nu. Să încercăm să evocăm un personaj ale cărui adevăruri par a sta la îndemâna oricui.

Disponibilitățile unui actor pot fi nelimitate dar sînt întotdeauna limitabile. Prin distribuție previzibilă, deci prin comoditatea altora. Prin manierizare, deci prin comoditate proprie. Primul caz nu are nici o scuză. În al doilea, s-ar putea vorbi de instinct de conservare. În mod aparent paradoxal, acest instinct recomandă uneori economisirea unui capital demn de cauze

foarte bune, altorii, de preferat atunci cînd aceste cauze se ivesc, presupune o risipă nemiloasă, din familia gestului de a arunca totul pe o carte. Nu mai puțin paradoxal poate părea și faptul că un actor se conservă ideal nu economisindu-se, ci jucînd numai cărți mari. Între Lear și Prospero, George Constantin a jucat, cu convingerea și devotamentul care numesc respectul de sine, Pirandello, Camil Petrescu, Sebastian, Idei de Dostolevski, în fine Cehov. Exerciții de stil, utile și plăcute, aplicate și filmului, dar mai ales radioului. Exerciții de stil care alungă plictisul, întrețin forma, tonusul, înviorază peisajul și dau senzația de mișcare. Exerciții de stil care stimulează apetitul pînă la a ni-l imagina cu drag în Macbeth, Othello, toți ceilalți bărbați importanți, mai slabi sau mai tari, mai buni și mai

răi, din Shakespeare sau din Ibsen, din Brecht sau din Strindberg, din Pinter sau Beckett. Jucați în toate registrele imaginabile, așteptate și mai ales neașteptate, pentru că surprizele trebuiesc căutate acolo unde pot fi găsite, adică într-un actor care, lăsîndu-și picioarele pe pământ, unde-l plasează preferințele, își formulează cu o precizie infailibilă personajele acolo unde se află ele. Că asta se întîmplă cu flegmatism sau la nevole cu patetism, la mijloc stă întotdeauna o justețe care le conferă valabilitate, un discernămint care le face congruente, un nedefinit care le face unice. George Constantin e un spectacol autonom, relativ indiferent la suportul numit text, regie, partener, de care poate fi detașat fără efort, atunci cînd e necesar. Dar nu și de dorit. Cred că, în teatru, nici un talent nu-și poate fi atît de suficient aleși încît să nu aibă de călțigat de pe urma unui context ideal. Așa se face că se impune mereu, ca un delenda Carthago, ideea că marilor actori li se cuvîin marile roluri, că fiecare mare actor e o ocazie rară și irepetabilă ce nu trebuie ratată. Opera unui artist nu e îndeobște o colecție de capodopere, dar asta nu pentru că nu încearcă să fie, ci pentru că nu reușește. Actorul trebuie lăsat să încerce, trebuie convins să încerce.

Distribuțiile comode, evidente, verificate, chiar dacă știe să se joace grozav de frumos cu ele, îl sărăcesc pe George Constantin (și pe noi implicit) pentru că îl lipsesc de celelalte, pe care le merită cu adevărat, pe cele curajoase, inedite, riscate chiar. Pentru că surprizele trebuie căutate acolo unde pot fi găsite. Pentru că un mare talent trebuie explorat, pîndit, încolțit, așteptat la toate rîspîntiile, scotocit prin toate buzunarele, descompus și recompus ca orice jucărie fascinantă, legat pe masa de vivisecție ca orice mister omenesc, a cărui dezlegare trebuie căutată cu atît mai abilită cu cît nu poate fi găsită. Și pentru că suspense-ul plăcerilor așteptate stă în vorba "cum". În ce fel o să-ți placă ceea ce ești precis că o să-ți placă. Nu e un joc de societate ci unul existențial. Una din prea puținele destătări ce le putem extrage din nesiguranța omniprezentă. Deci faptul că toată lumea îl vede pe George Constantin în Galilei nu trebuie să oblitereze ideea că George Constantin ar fi un Macbeth irezistibil. Nici n-ar fi de căutat prea departe.

Dar e și mai frumos cînd căutăm departe. Cînd, după ce ne-am obișnuit cu luciditatea ironică, zeflemitoare, cu bonomia spirituală, cu umorul mai benign sau mai acid, mai

portret

declarat sau mai subtil, cu cinismul, cu savoir faire-ul, cu magnificența și emfaza, cu furla titanică și disprețul satanic, cu fariseismul, cu sadismul psihologului și detasarea filozofului, cu tot arsenalul care duce, pe o cale sau alta, la monumental, la cel care are ultimul cuvânt, la magister ludi, să cercetăm, în game minore și majore, cum arată în varianta George Constantin cel de pe scut: vulnerabilitatea, tristețea și melancolia, spaima, teroarea chiar, nesiguranța funcțiară derivată din inapetenta pentru certitudini sau incompatibilitatea cu ele, din inaccesibilitatea certitudinilor - pe cât de hamletiană pe atât de omenească, cum arată frustrările de toate culorile, ineputabilele frustrări hrănindu-se una dintr-alta, frustrările a căror ignorare degradează și a căror considerare distruge, frustrările omenești care, oricât de demonetizată a ajuns noțiunea, obsedează lumea de cînd e lume, cum arată oboseala, deruta, nenorocul, disperarea sau cum arată bucuria, beatitudinea, stîngăciile, copilăriile - cu candoarea sau ridicolul lor, cu cruzimile lor voluntare sau inerente, cu grația lor alintată, să-l vedem pe George Constantin naiv, inabil, chiar sărac cu duhul, deschis, expus, accesibil, să-l răsfoim ca pe o carte cu poze, să vedem și asta, și asta, și asta... Să-l săvurăm pe îndelete ca pe un festin copios, cu răbdare și aplicație, cu rigoare de cunoscător și insatiabilitate de gurmând, așa cum i se cuvine unei alcătuirii substanțiale, menite de astre să eflloreze fructele pămîntului cu o inteligență emnamente "gastronomică", preferînd palpabilul, speculației atît de alunecoase.

Dacă a fi cu plăcerea pe pămînt mai înseamnă să-ți cunoști meseria, să-ți stăpînești talentul și să-ți păzești statutul, fără doar și poate avem în George Constantin un maestru al stabilității gravitaționale. Arta însă, din capul locului, intră într-un ușor conflict cu legile gravitației, întrucît accede la teritorii supratereștre. A face artă împlică (și asta e poate una din definițiile talentului) capacitatea de a seduce și a atrage în zone mai puțin ferme dar mai armonioase. Pentru asta trebuie să te prefaci tu însuși că vrei să-ți iei zborul. Dacă reușești să te convingi și pe tine, se poate să nu fie tocmai rău. Dacă nu, îl împingi doar pe ceilalți să zboare, iar tu îți lași plăcerea pe pămînt, la adăpost. Prudența își are locul său în biografia unui mare actor.

DOMINIC NICODIM

"Burghezul gentilom" de Molière

Foto: Cornel Lazăr

portret